

LIDÉ

Jubilanti společnosti

Česká geografická společnost má tu čest poblahopřát všem svým členům, kteří v posledním čtvrtletí roku 2020 a prvním čtvrtletí roku 2021 oslavili významné životní jubileum.

90 let: RNDr. Břetislav Balatka, CSc. – Ing. František Špillar

80 let: doc. RNDr. Alois Hynek, CSc. – Mgr. Vladimír Lysenko

75 let: Mgr. Jiří Lejsek – RNDr. Vlastimil Pilous – prof. Ing. Bohuslav Veverka, DrSc.

70 let: RNDr. Jarmila Brázdilová – RNDr. Jaroslav Maryáš, CSc.

65 let: RNDr. Petr Jirásek

60 let: RNDr. Jan Prášek – doc. RNDr. Dana Řezníčková, Ph.D.

55 let: RNDr. Dana Fialová, Ph.D. – RNDr. Petr Žufan, Ph.D.

50 let: RNDr. Barbara Baarová – doc. RNDr. Eva Janská, Ph.D. – RNDr. Jan Kopp, Ph.D. – doc. RNDr. Lucie Kupková, Ph.D. – doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D. – Mgr. Michal Vančura, Ph.D.

Blahopřejeme všem oslavencům a zároveň děkujeme všem členům společnosti, kteří se v roce 2021 dožívají významného jubilea, za jejich práci pro českou geografii.

Odešel profesor Zdeněk Pavlík

Dne 12. prosince 2020 zemřel přední představitel české i československé demografie prof. Ing. Zdeněk Pavlík, DrSc. Smutek a bolest této události byly zvýrazněny nejen předvánočním obdobím, ale i výhledem na blížící se oslavy Pavlíkových devadesátin 31. března 2021. Podstatnější než dosažení vysokého věku je ovšem obsahové naplnění života. A to bylo u Zdeňka Pavlíka mimořádně bohaté

a jednoznačně pozitivní. Byl vůdčí osobností třetí generace našich demografů a následníkem i pokračovatelem svých předchůdců Antonína Boháče a Jaromíra Korčáka. Do svých badatelských zájmů zahrnul všechna podstatná témata demografie, včetně problémů ležících v průniku studia demografie a příbuzných oborů – ekonomie, sociologie, geografie, historie, biologie i právních a politických věd. Nejlepším dokladem uvedeného je mimořádný rozsah, obsahová rozmanitost a kvalita zpracování všech zmíněných témat v knize/učebnici *Základy demografie* z roku 1986 (při dílčím spoluautorství J. Rychtaříkové a A. Šubrtové).

Z. Pavlík.

Foto: O. Šimpach.

Z hlediska vývoje vědeckého studia Zdeněk Pavlík bylo klíčové zaměření na celosvětové problémy populačního vývoje a jejich geografickou diferenciaci. Bylo to v šedesátých letech, a tedy v době nástupu tzv. populační exploze, vyvolávající obavy nejen u vědců, ale především u politiků. Potřeba objektivního zhodnocení možností a limitů populačního vývoje se stala neobyčejně závažnou. Zdeněk Pavlík, výrazně ovlivněný myšlenkami Jaromíra Korčáka a francouzské demografické školy, zdůrazňující „zákonitost“ demografické revoluce, byl předurčen k poznání diferencovaného průběhu demografických změn. To vyústilo ve vypracování vývojové typologie (národních) populačních systémů – viz *Nástin populačního vývoje světa* z roku 1964.

V roce 1964 přechází Zdeněk Pavlík z Ekonomického ústavu ČSAV na Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy (PřF UK), a tedy na dlouhodobé působiště Jaromíra Korčáka. Nadále pracuje na různých demografických tématech, a to jak v úrovni empirické – viz například série každoročních publikací o populačním vývoji Česka – tak v úrovni teoretické zaměřené na problematiku předmětové specifikace demografie, postavení demografie v klasifikaci věd a rozpracování obecné koncepce demografické revoluce (monografie vydaná v roce 1982 v Polsku a následně přeložená do ruštiny a španělštiny). V těchto letech byla realizována také výzkumná spolupráce Zdeněka Pavlíka s autorem této vzpomínky, zaměřená na rozpracování Korčákových idejí o „přírodní dualitě“ uspořádání hromadných jevů.

Rozsáhlé publikační aktivity – cca 200 původních studií a téměř 20 monografií – byly na univerzitě pochopitelně doprovázeny i intenzivní pedagogickou činností. Zvláštní zmínku si zaslouží pořádání *Mezinárodních letních škol demografie* převážně pro zahraniční postgraduální studenty.

Se šíří výzkumných zájmů Zdeněka Pavlíka byly v souladu i jeho aktivity organizační, a to jak ve sféře akademické, tak ve sféře společenské. Na tomto místě je vhodné připomenout alespoň tříletý pracovní pobyt v populačním oddělení OSN v New Yorku, osmiletou funkci viceprezidenta Evropské asociace pro populační studia a funkci děkana Fakulty sociálně ekonomické Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem v letech 2004–2007. Sám Zdeněk Pavlík považoval však za nejdůležitější

vybudování samostatné katedry demografie a geodemografie na PřF UK. Ta se stala prestižním pracovištěm nejen v národním, nýbrž i v mezinárodním srovnání. Konečně uvedme i aktivity *Demokratického klubu*, který Pavlík založil se svými spolužáky již jako gymnazista po únorových událostech v roce 1948. Navzdory dlouhému totalitnímu období, byly aktivity klubu v roce 1989 rychle obnoveny a stále slouží pro smysluplnou a v Česku potřebnou diskuzní a výchovnou platformu pro poznávání a pochopení demokratického uspořádání společnosti. Funkci předsedy tohoto klubu Zdeněk Pavlík vykonával dlouhodobě.

Milý Zdeňku, děkuji Ti jménem svým i jménem mnoha Tvých spolupracovníků a žáků za vytvořené dílo a životní úsilí, které bude pro nás nadále inspirací pro vědecký výzkum i společenské postoje.

Martin Hampl

Více o životě a vědeckých i dalších aktivitách prof. Ing. Zdeňka Pavlíka, DrSc. je možné se dočíst ve starších číslech časopisu *Informace ČGS* (35, 1, 116–117 a 30, 1, 77–78).

90. životní výročí doktora Břetislava Balatky

S vděčností se chápu této vzácné příležitosti vzpomenout na pana RNDr. Břetislava Balatku, CSc. při jeho krásném životním jubileu. Souhrn jeho rozsáhlé odborné práce i podrobnější životopis byly již předmětem několika článků věnovaných jeho předchozím výročím, na něž si dovoluji pouze odkázat (*odkazy jsou uvedeny pod medailonkem, pozn. red.*). Připomeňme si však některá základní data o něm. Břetislav Balatka se narodil 11. ledna 1931 v Benešově u Semil. V roce 1954 absolvoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy (PřF UK), kde již

tématem diplomové práce nastartoval své dlouhodobé a velmi plodné zaměření na problematiku říčních teras a vývoj údolí vodních toků. Schopnost pracovat s rozsáhlým souborem dat a vědecké literatury, tvůrčí způsob jejich zpracování a vypořádání se s náročnými tématy, jakož i teoretické znalosti, cílevědomost a hluboký zájem o geomorfologii jej disponovaly pro celoživotní vědeckou dráhu, kterou po studiu zahájil na geologicko-geografické sekci ČSAV. Tam ho rozhodujícím způsobem ovlivnil jeho školitel prof. Josef Kinský, fyzický geograf a geomorfolog evropského formátu. Mezi pracemi dr. Balatky můžeme nalézt témata nejen geomorfologická, ale i hydrologická, klimatologická, kvartérně geologická i témata spojená s ochranou přírody. Kromě vědecké činnosti byl nesmírně plodný také v popularizační činnosti, dokumentující jeho široký rozhled, již byl schopen přiblížit veřejnosti moderní vědecké poznatky poutavým a srozumitelným způsobem.

Po 38 letech působení v geograficky zaměřených výzkumných institucích ČSAV se v roce 1993 stal vedoucím vědeckým pracovníkem katedry fyzické geografie a geoekologie PřF UK, kde má neotřesitelnou pozici mezi fyzickými geografy. Zde jsem ho také měla možnost poznat. Nejdříve jako studentka v bakalářském studiu na fyzické geografii, kde byl mým oponentem bakalářské práce (1998), a dále i diplomové práce, týkající se fluviální geomorfologie a jejího vztahu k tektonice, tedy tématem, kterým se také on v té době intenzivně zabýval. Přirozeně mezi námi vznikla spolupráce a velmi ráda jsem s ním i v dalších obdobích diskutovala a probírala společná odborná témata a konzultovala své „geomorfologické problémy“. Jeho zkušenostmi nabitý pohled na věc a zapálení pro téma byly pro mě vždy velmi obohacující. Inspirativní a formující, nejen pro mě, byl především jeho přístup, jeho pečlivost, důslednost, houževnatost a schopnost mravenčí práce, neutuchající entusiasmus a snaha přijít na kloub zapeklitým a neobjasněným záhadám přírody ve vývoji údolí vodních toků. Zároveň byl vždy velmi ochotný poradit, vyhledat a půjčit literaturu a diskutovat. Když jsme se vydali do terénu, se spolužákem nás neustále fascinovala jeho vynikající paměť a znalost každého koutu přírody, stejně jako jeho skromnost a ochota s humorem tlačit na jedné z velkých pražských křižovatek spolužákovo porouchané auto. O nějakou desítku let delší dobu měl možnost poznat pana doktora Balatku Luděk Šefrna, který by zde také chtěl připomenout jeho osobnost.

Poprvé jsem se Břetislavem setkal při studiu geografie začátkem sedmdesátých let minulého století. S dr. Sládkem vedl naše terénní cvičení z fyzické geografie, při němž jsme v povodí Prokopského potoka sondažovali a popisovali půdy. V té době jsem netušil, že pedologická „sondýrka“ se mi stane osudovým náčiním, které mě bude s nadsázkou živit. Vzpomínám si, že jsme ve studentské rozvernosti vymýšleli způsoby, jak tandem Balatka–Sládek vnitřně rozpoznat a srovnávali jsme je s dalšími dvojicemi například uměleckého světa typu Suchý–Šlitr, Dašek–Stivín atd. Vše však bylo v atmosféře respektu k jejich zkušenostem a způsobu jejich předávání nám adeptům geografie.

Osud nás v devadesátých letech pracovně svedl s Břetislavem Balatkou do jedné kanceláře v detašovaném geografickém pracovišti Na Slupi. Sblížili jsme se díky častým diskuzím o přírodě, historii i politice. Povaha Břetislava je velmi mírná, ale při hájení zásadních věcí je konzistentní. Pro mě je příkladem konzervativce v tom nejpozitivnějším slova smyslu. Patří ke klasikům geografie, kteří po vzoru svých učitelů, jako například prof. Kunskeho a prof. Kettnera, kladli důraz na terénní výzkum s důkladným seznámením se se studovanou lokalitou a na vnímání všech souvislostí složitého geografického prostředí. Přál bych vám možnost nahlédnout do jeho terénního deníku, který si vedl na všech cestách při geomorfologickém mapování, v němž byly pleistocenní terasy našich řek středobodem zájmu. Mezi geografy jsou klasická díla sepsaná (od studijních let) společně s dr. Sládkem (*Říční terasy v českých zemích*, 1962) a s prof. Kalvodou (*Geomorfologické členění reliéfu*

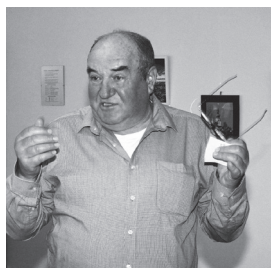
Čech, 2006) patrně nejcitovanější. Téměř neuvěřitelné jsou tisíce nachozených kilometrů a čas strávený v terénu. Vše bez služebního auta. Tento způsob práce mu umožnil úžasný otisk naší krajiny do paměti. Při několika geografických exkurzích pro studenty, kterých jsem se zúčastnil, komentoval bez nahlížení do mapy pohotově různé krajiny s významnými body i s jejich geologickou stavbou a genezí.

Závěrem bychom chtěli Břetislavu Balatkovi srdečně poblahopřát k jeho krásným 90. narozeninám, ale i poděkovat za jeho inspiraci a příklad nanejvýš profesionálního přístupu k vědecké práci a za zásadové životní postoje a zároveň velmi lidský a laskavý přístup ke studentům i kolegům.

Petra Štěpančíková, Luděk Šefrna

Více o životě a vědeckých i dalších aktivitách RNDr. Břetislava Balatky, CSc. je možné se dočíst ve starších číslech časopisů *Informace ČGS* (30, 2, 85–88 a 35, 2, 91–94), *AUC Geographica* (36, 2, 5–18).

Fenomén Hynek

Doc. RNDr. Alois Hynek, CSc. – pedagog, badatel-výzkumník, organizátor, publikačně aktivní, čestný člen ČGS, bývalý funkcionář Hlavního výboru ČGS i redakční rady časopisu *Geografie*, spoluzakladatel české pobočky International Association for Landscape Ecology (IALE) i *Letní geografické školy* v Brně, hluboce a široce vzdělaný odborník s přesahy i do dalších disciplín včetně pedagogiky, velmi aktivní v aplikovaném výzkumu – se v listopadu 2020 dožil 80 let.

Téměř celý život Aloise Hynka je spojen se školstvím, jako učitel působil od roku 1959 a jeho poslední výuka (předmět *Urbánní a rurální studia*) se konala na Geografickém ústavu Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity (PřF MU) v jarním semestru 2019.

Na společných 40 let úzké spolupráce s Aloisem Hynkem se nedá zapomenout. Skoro 15 let jsme sdíleli společnou pracovnu a provozovali tandemovou výuku v předmětech *Krajinná ekologie* či *Vedení geografické výuky*. Absolvovali jsme desítky společných služebních cest do terénu či na konference a sympozia, v terénu pěšky nachodili stovky kilometrů při studiu přírodní i kulturní krajiny, strávili desítky hodin odbornými diskuzemi či společným výkladem studentům v autobusech, které najezdily tisíce kilometrů při našich každoročních desetidenních terénních exkurzích.

Alois Hynek byl a je neobyčejná a nevšední akademická osobnost, která zanechala výrazné stopy nejen u svých bývalých studentů, diplomantů, doktorandů, ale i kolegů a spolupracovníků. A proto jsem některé z nich požádal, aby se vyslovili, co pro ně, pro jejich profesní rozvoj, pro geografii či krajinnou ekologii (teoretickou i aplikovanou) a geografické vzdělávání znamená – (pracovní označení) „fenomén Hynek“.

Vůbec první diplomant Aloise Hynka, prof. Jaromír Kolečka, napsal: *Lojza a Pavel, Hynek a Trnka – vědecká dvojice, která posunula českou krajinářskou školu k novým horizontům. Když dva dělají totéž, není to totéž. Přesně tak to vypadalo ve spolupráci těchto osobností brněnské geografie. Lojza sršel nápady, rozsařně a štědře šířil vlastní i přečtené myšlenky. Pavel nenápadně vše probíral, vybíral a prověřoval, či realizoval. Tak vznikla unikátní spolupráce, ke které se dnes jen obtížně hledá paralela. A co navíc? Propagaci novinek obstaral svým šarmem a výřečností Lojza Hynek. Svým vypravěčským kouzlem uchvátil několik generací geografů.*

Prof. René Wokoun poznal jubilanta v roce 1973, kdy začal studovat geografii na Přírodovědecké fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Brně (dnešní PřF MU), a napsal: *Právě ve stejném roce tam rovněž nastoupil na katedru geografie Alois Hynek. Dělal nám skupinového učitele, přičemž uplatnil své dlouholeté pedagogické zkušenosti z gymnázia. Oceňovali jsme na něm jeho neotřelý, originální a přívětivý přístup k nám studentům. A přitom náročný na naši studijní poctivost a inteligenci. Oceňoval jsem jeho znalost zahraniční geografické literatury, zejména teoreticky a progresivně zaměřené. Musím říct, že mě velmi ovlivnil lidsky, a zvláště pak po odborné stránce, kdy mě naučil nebát se moderních trendů.*

Další z řady diplomantů, dr. Karel Stránský (ředitel divize ve společnosti Colliers International), přispěl poznámkou: *Geografie může být nudným výčtem hor, řek, přístavů a moří. Může být ale také fascinujícím dobrodružstvím, poznáváním prostorové logiky příběhu, který utvářejí a ovlivňují přírodní i ekonomické danosti krajiny. Toto byl přístup, který je docentu Hynkovi vlastní a kterým mne inspiroval jako nikdo před ním. Odtud vede cesta k dnes tak moderním pojmům „disruptive innovation“, geopolitice, pochopení ekologických i společenských krizí. Díky, Lojzo, pořád si nesu to břemeno přečtených knih!*

Brněnská katedra geografie úzce spolupracovala s geografii a krajinnými ekology v Bratislavě, a proto zde nesmí chybět ani přání „dnes zahraničních“ kolegů.

Bohémem na geografické scéně označila Aloise Hynka prof. Tatiana Hrnčiarová, bývalá pracovníce Ústavu krajinné ekológie SAV v Bratislave, která píše: *Docent Alois Hynek je nielen pre mňa bezpochyby veľká vedecká osobnosť. Vie erudovane diskutovať na akúkoľvek odbornú, ale aj inú tému, s kýmkoľvek a predovšetkým s každým priateľsky a rovnocenne, či je to študent alebo ktorýkoľvek kolega. Pamätám sa na moje prvé stretnutie s ním. Bolo to, ako inak, v Brne na povestných fyzickogeografických konferenciách. Docent Hynek po mojej prednáške rozprúdil diskusiu a jeho záujem o ňu bol vtedy pre mňa veľkou vzpruhou. Mala som veľmi rada odborné debaty – prestrelky – medzi*

doc. A. Hynekom a prof. L. Miklósom. Diskutovalo sa nielen pred katedrou, za katedrou, v kuloároch, ale aj po večeroch v baroch. Nezabudnuteľné stretnutia sa odohrali počas krajinnoekologických sympózií, ktoré organizoval Ústav krajinnej ekológie v Bratislave. Boli to krásne časy, nielen preto, že sme mali o niekoľko rokov menej, ale aj preto, že všetci sme mali veľký entuziazmus. U Aloisa sa pracovné nadšenie nepominulo ani po rokoch. Jeho nonšalantné vystúpenia počas prednášok, sem tam nejaká vtipná vsuvka nikoho nenechá v sále bez pozornosti. Hlavou mi víria ešte mnohé spomienky a zážitky... Nechce sa mi veriť, že čas tak rýchlo plynie a jeden z našich parťákov z Brna sa dožíva krásneho životného jubilea. Každá doba prináša niečo iné, tá predcovidová umožnila osobné stretnutia s kolegami – priateľmi a jedným z nich je aj Alois.

Již dříve zmiňovaný prof. Laco Miklós dodává: Ani sa presne nepamätám, ako sme sa s Lojzom zoznámili, ale hneď sme si „padli do oka“. Ten tím Hyneka a „doktúrkov“, P. Trnku, M. Konečného, V. Herbera a ďalších bol úplne ako z nášho košiara a osobné aj odborné kamarátstvo pretrvalo až dodnes. Lojza Hynek bol a je pre mňa prototypom komplexného geografa, tak ako nás učili na univerzite naši veľkí učitelia. Má rozhľad, pozná hmotnú podstatu prvkov krajiny a ich vzťahov a má vysokú syntetizačnú schopnosť, ktorá je nevyhnutná pre dobrého geografa. A navyše má osobitne silný vzťah ku základnému atribútu geografie – ku priestorovosti.

Samozrejme, ako každý, ani Lojza nie je bez chýb. V tomto jubilejnom roku by som mu za najväčšiu „chybu“ vytkol, že tak rýchlo doloval poznatky z teórie geografie, že my, jeho bezprostrední kolegovia, ale ani on sám nedokázal uplatniť z týchto poznatkov všetko, čo je v nich ukryté, často predbiehal aj sám seba a mnohé z tých poznatkov sú ešte nevydolované a čakajú na budúcnosť. Lojza, prajem Ti, aby si nám z tých poznatkov ešte dlho pomáhal dolovať a aby si doloval dlho ešte aj Ty sám.

Mal som šťastie osobne poznať Aloisa Hynka pred viac ako 40 rokmi, keď začali gazdovské stretnutia nádejných geografov z Bratislavy a Brna, uvádza prof. Ján Otáhel. Doc. Hynek je už dnes profesionálne komplexný geograf aj vďaka tomu, že rešpektoval koncepcie komplexnej fyzickej geografie, krajinnej ekológie a geoekológie, ale predovšetkým preto, že vždy reflektoval geografickú modernu a vedel ju aj excelentne prednášať. Vážim si jeho záber od integrovaného výskumu krajiny, ktorý chápal skutočne integrovanie: od poznania materiálno-energetickej entity krajiny, cez jej reflexiu, ktorú vnímame, a osobitne, v ktorej žijeme. A toto poznanie vedel synteticky interpretovať a kartograficky prezentovať. Alois Hynek dokázal premosťovať prístupy geoekologického výskumu krajiny do pozícií behaviorálnej a environmentálnej geografie.

Prof. Florin Žigrai (Viedeň) posíla osobný vzkaz: Milý Lojzík, účasť na Tvojich prednáškach a najmä diskusiách bolo pre mňa vždy veľkou inšpiračnou príležitosťou načerpať nové teoreticko-metavedecké poznatky z geografie, ktoré som mohol uplatniť v rozvíjaní metavedeckých aspektov krajinnej ekológie, ležiacej na prieniku geografie a ekológie. Predovšetkým načrtnutím teoretickej kostry geografie a jej pozície v rámci krajinnej ekológie si významne prispel k podstate jej autentickejši a identity. Vždy mi imponovala Tvoja schopnosť prekenuť a integrovať empiricko-metodický a didakticko-aplikačný

charakter Tvojich výskumov s teoreticko-metavedeckým pozadím, v ktorom sa okrem iného odrážalo aj Tvoje geografické myslenie a percepcia geografie, čo nie je v geografii pravidelnosťou, ale skôr vzácnou výnimkou. Tvojou veľmi sympatickou vlastnosťou bola a je ochota odovzdávať v zmysle kontinuity najnovšie poznatky teoretického vývoja geografie aj mladšej geografickej generácii. Pre ďalšie Tvoje veľmi záslužné aktivity v prospech rozvoja takej peknej a pre spoločnosť užitočnej vedeckej disciplíny, akou je nesporne geografia, Ti prajem z príležitosti Tvojho krásneho životného jubilea predovšetkým veľa zdravia, pohody a tvorivej invencie.

Napsali i mladší kolegové, napríklad doc. Vlado Faltán (Univerzita Komenského v Bratislave): Docent Alois Hynek, ako inšpiratívny geograf s nadhľadom, predstavuje pre mňa, žiaka docenta Mičiana, v českej geografii významnú osobnosť spriazneného bádatela. Jeho neuveriteľný prehľad presahujúci hranice fyzickej geografie i geografie samotnej, znalosť zahraničných pomerov, presadzovanie nových myšlienok i rozvoj viacerých disciplín smerujúc od častí k celku sú inšpiráciou pre generácie geografov. Mnohí sme si ho obľúbili i pre jeho spoločenskú povahu. Diskusie s ním patria k nezabudnuteľných zážitkom a podnetom k progresu.

Ohľadnutí za libereckou misí Aloise Hynka (pôsobil tam ako učiteľ a později vedoucí katedry) pochází od dr. Jaroslava Vávry (Technická univerzita v Liberci – TUL), jenž vzpomíná jubilantův příchod do Liberce, který znamenal opuštění poklidných akademických vod a nasazení akcelerace v práci katedry. Před členy katedry stála výzva nové akreditace, strukturovaného studijního programu, vybudování katedrové knihovny pro nové studijní předměty, hledání příležitostí pro projekty, shánění grantů, kariérní růst členů katedry, prosadit se mezi katedrami v rámci Pedagogické fakulty TUL, pořádání workshopů a první velké konference (Liberecké dny v roce 2008 mezi sjezdy) a výjezdy do zahraničí na navázání kontaktů. Pro šest, sedm členů katedry gigantický úkol.

K mladé generaci „odchovanců doc. Hynka“ patří i dr. Petra Karvánková (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích), která se zamýšlí: Doc. Hynek je, podle mého názoru, opravdu „fenomén české geografie“. Je to člověk, na kterého se nezapomíná. Pan docent byl můj učitel, vedoucí diplomové práce a následně i školitel na doktorském studiu, a během těchto let jsem především vždy oceňovala (oceňuji stále) jeho ochotu, vstřícnost a čas, který vždy studentům věnoval, ať byl jakkoliv vytížený, vždy si chvílku našel. Dokázal poradit nejenom po profesní stránce, ale svým studentům se věnoval vždy s jakousi „otcovskou láskou“.

Považuji pana docenta za jednoho z nejlepších pedagogů „motivátorů“, jeho hodiny měly vždy náboj a pro danou věc dokázal studenty vždy strhnout, nadchnout je a přesvědčit, že není nic lepšího než stát se učitelem zeměpisu či si alespoň přečíst danou knihu, nejlépe v originále. Se stejným nadšením a porozuměním dokázal však mluvit i o krajině. Číst z ní, jako kdyby se koukal na malovaný obraz. Pan docent však dokázal tento obraz oživit. Jednoduchým, srozumitelným způsobem popsat krajinotvorné procesy, vysvětlit vznik a jejich dopady ukázat přímo na daném místě, čímž mi umožnil

(a myslím si, že i mnoha dalším studentům) vnímat krajinu pod úplně jiným úhlem pohledu.

Dr. Břetislav Svozil (ředitel ZŠ Labyrinth a manažer projektu Open School Space) píše: Občas poslouchám debaty o tom, jak by měl vypadat inspirativní pedagog. Co by měl dělat a co ne a kolik jich u nás vlastně máme... Je jich poskrovnu. Většinou máme to štěstí, že v životě několik takových osobnostní potkáme. Právě takové setkání nás může natrvalo ovlivnit. Často mají společné to, že se jejich role pracovní i osobní prolínají a těžko je můžeme od sebe jasně oddělit. Pan docent Hynek mezi ně patří, je klíčovou postavou mého životního příběhu. Dal mi důvěru, svobodu, neustále mě inspiroval a byl tolerantní vůči mé blbosti, a tak jsem poznal mnoho věcí (především o sobě), o kterých jsem do té doby nevěděl. Díky tomu mohu dělat to, co dělám. A právě teď se vracím k ESPECTu.

Doc. Alena Polická, rozená Podhorná (Filozofická fakulta MU) vzpomíná: Vždy, když zaslechnu dnes už zdomácnělý anglicismus brainstorming, vybaví se mi docent Hynek a jeho semináře, kdy jsme jako mladí a snad tehdy i ještě nadějní budoucí učitelé zeměpisu nechávali „bouřit“ naše mozky nad tématy, které nám předkládal k rozvaze. S odstupem času hodnotím tuto výukovou metodu velmi kladně, nutila nás totiž přemýšlet více do hloubky, zejména tehdy, kdy náš první spontánní nápad vyslovil v povinném „kolečku“ někdo před námi. A Hynkova „skripta s příběhem“ o Kanadě, to byla moje první volba, když jsem se v rámci naší romanistiky zapojila do projektu areálových studií, který vedl k vytvoření dnes už samostatného magisterského programu Severoamerických studií. Vzpomenu si na jeho pedagogické schopnosti také vždy, když chci mírně, leč důsledně usměrnit některého ze svých diplomantů, a v neposlední řadě vždy, když pendluju mezi Brnem a Malou Hanou přes Rájec a Boskovice.

Prý nelehký úkol jsem postavil hned zkraje roku před dr. Ernu Pfeiferovou (Pedagogická fakulta MU): Co o tomto velikánovi geografie ještě říci? Já, obyčejný člověk. Dovolte mi se vrátit ke klasice české poezie. Hynku! Viléme! Jarmilo! Kdykoli se někde toto lyrické zvolání objeví, začne má představivost pracovat na plné obrátky – zatímco Vilém s Jarmilou mají jen mlhavé obrysy, Hynek nabývá zcela konkrétních rozměrů – statná postava, zcela nezaměnitelný podmanivý hlas, vlas nehusť, vždy skromný, přátelský, charismatický, optimistický, originální a zapálený pro vše nadčasové, inspirativní... to je on, nehynoucí Hynek! Je mi ctí Vám, pane docente, popřát rovněž za Viléma a Jarmilu a zvolat: Hynku, zdar a sílu!

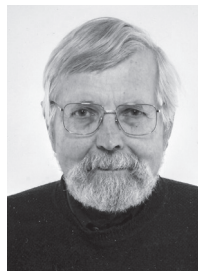
A k tomuto přání se připojují i všichni autoři zdravic i ten, který to vše „spískal“ a sestavil.

Vladimír Herber

Další pojednání o doc. RNDr. Aloisi Hynkovi, CSc. naleznete ve starších číslech časopisu Informace ČGS (35, 1, 117–119 a 30, 1, 80–82) a na webu ČGS <https://geography.cz/rozhovory-s-geografy>.

Jaskyniarsky pozdrav Vladimírovi Lysenkovi zo Slovenska pri príležitosti jeho životného jubilea

Mgr. Vladimír Lysenko je pozoruhodná česká osobnosť, ktorá na Slovensku zanechala v speleológii nezmazateľné stopy. Ako profesionálny geológ so skúsenosťami práce v múzeu spolu s dobrou fyzickou kondíciou a túžbou po poznávaní má dobré predpoklady pre všestranné pôsobenie v podzemí. Jeho schopnosť tvoriť podrobnú dokumentáciu z terénneho pôsobenia s odstupom času iba nadobúda na význame. Odkazom pre budúce generácie je aj jeho pohľad na jaskyniarstvo nielen cez odborné hľadisko. V jednom rozhovore o pôsobení v jaskyniach na Slovensku nazval seba a kamarátov, čo s ním chodili do podzemia, sympatickým termínom „poslední romantici“. Týmto chcel vyjadriť nielen úspešné pracovné nasadenie pri aktivitách v podzemí, ale aj úlohu priateľstva a spolupatričnosti pri táborovom živote v prírode. Jeho aktivity spolu s ďalšími českými jaskyniarimi v povojnovom období na Slovensku by určite stáli za podrobné, azda aj knižné spracovanie.

K návšteve jaskýň sa jubilant po prvý raz dostal v roku 1951 v Demänovskej doline počas výletu do Vysokých Tatier z Prahy, ktorý absolvoval s otcom na bicykli. Vtedy ich do podzemia sprevádzal významný miestny jaskyniar Peter Droppa. Na spiatocnej ceste navštívili Moravský kras, a tak azda tento výlet predznamenal jeho jaskyniarsku budúcnosť. Prvú samostatnú jaskyniarsku výpravu podnikol s kamarátom v pätnástich rokoch do Koněpruských jaskýň, kde sa zoznámil s jaskyniarimi, ako bol napríklad František Prošek. V roku 1958 sa pod vedením Františka Skřivánka zúčastnil výpravy na zostup do 131 metrov hlbokej priepasti Veľká Bikfa v Slovenskom krase. Keďže mu ešte nebolo osemnásť, tak mu vtedy zverili iba pomocnú prácu na prvom medzistupni pri usmerňovaní lana vrátku, pomocou ktorého sa spúšťali prieskumníci. Prvú veľkú jaskyňu, kde aktívne pôsobil bola v lete roku 1959 opäť Veľká Bikfa na Silickej planine. V hĺbke 118 metrov mali členovia výpravy postavený bivaľ, kde strávili 3 dni naplnené prieskumnými prácami a dokumentáciou. Nasledovali plodné roky prieskumu ďalších lokalít na Slovensku, najmä v Slovenskom krase. V roku 1964 sa zúčastnil objavných prác v Diviachej priepasti na Plešiveckej planine, ktorá sériou objavov dosiahla hĺbku 118 metrov. Po 43 rokoch od objavu Vladimír Lysenko odovzdal zasintrovanú lebku diviaka, ktorá bola vtedy nájdená, a tak zachránená od zničenia, do zbierok Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. V roku 1966 v letných mesiacoch pracoval pre Múzeum slovenského krasu, keď popri sprievodcovskej práci v Domici sa zaoberal vo voľnom čase aj problematikou opakujúcich sa záplav, ktoré poškodzovali jaskyňu. V roku 1972 vyliezol s priateľmi priekopníckou metódou nových šplhadiel po lane z priepasti

Veľká Bikfa. Spolu so zostupmi do Zvonice a Čertovej diery to boli cvičné akcie na zostup do 334 metrov hlbokého kráteru vulkánu Cotopaxi (5 879 m) v Ekvádore. Okrem ďalšieho pôsobenia na planinách Slovenského krasu (Dolný vrch, Dolný vrch) zostúpil v jesennom období v roku 1970 spolu s ďalšími 6 kolegami do Veľkej ľadovej priepasti na Ohništi v Nízkych Tatrách do hĺbky 125 metrov. Počas tohto krátkeho študijného zostupu sa merala aj teplota v podzemí. Bol to piaty v poradí zaznamenaný zostup do tejto náročnej lokality.

Práca, aktivity a výsledky českých speleológov v 50.–70. rokoch na Slovensku boli pre slovenských jaskyniarov podnetné a predstavujú zlaté obdobie skúmania nepoznaných lokalít najmä v Slovenskom krase.

V roku 2018 bolo Vladimírovi Lysenkovi, Jaroslavovi Hromasovi, Františkovi Skřivánkovi, Janovi Himmlovi a Bohuslavovi Kučerovi udelené za ich dlhodobé aktivity v slovenských jaskyniach čestné členstvo Slovenskej speleologickej spoločnosti.

Vladimír, do ďalších rokov Tvojho plodného života Ti zo srdca všetko dobré želajú za všetkých slovenských jaskyniarov

Peter Holúbek, Gabo Lešínský

Více o Mgr. Vladimíru Lysenkovi bylo otištěno ve starším čísle časopisu Informace ČGS (30, 1, 82–84) nebo v časopise Český kras (26, 2000, 63–64).

Narozeninový dopis Jiřímu Lejskovi

Milý Jirko,

zjistila jsem, jak ten čas plyne rychle, když už máš pětasedmdesátku na krku.

Pamatuji si na první setkání v naší škole ve Vlachově Březí, kdy jsme všichni byli zvědaví na to, jaký bude nový ředitel. Připadal jsi nám zamračený a přísný, ale čas ukázal, že první zdání nemusí být pravdivé. Dovedl jsi být i zábavný a myslím si, že i spravedlivý.

Učila jsem matematiku s tebou v souběžné třídě, uměl si poradit, respektoval jsi mé zadání čtvrtletních či pololetních prací, a tak jsem měla pocit, že svou práci nedělám úplně špatně. Vzpomínám si, jak jsi používal první počítačový program Karel, jak děti ztratily nějaký kolík a ty jsi vyhlásil bojovou hru na jeho nalezení a děti se s radostí pustily do hledání. Jsou to maličkosti, ale ty ukazovaly na to, že tě děti ve škole měly rády.

Nelze také zapomenout na to, jak jsi přišel ze školy domů, sedl jsi na kolo a jel si vyčistit hlavu nebo šel hrát volejbal. Děti vždy vzpomínají, jak viděly pana ředitele každý den vyrazet na běh směrem Chocholatá Lhotka s bílým psem. Myslím si, že na tebe vzpomínali i ti, se kterými si hrál v sobotu večer mariáš.

Nikdy jsi mě také nevyhodil, když jsi mě našel u vás doma, jak s tvojí manželkou Bohunkou kouříme u kávy. Mé vzpomínky se skládají z maličkostí školních i osobních, bohužel něco už také odnesl čas.

Nevím, jak na tebe vzpomínají ostatní kolegové, ale ti, kteří si tě pamatují, se ptají, jak se ti daří.

Proto ti přeju hodně a hodně zdraví, nemysli na svůj věk, rozdávej radost, úsměv i dobré rady, ať si tě ještě dlouho užije manželka, děti a hlavně vnoučata. Máš jim co předat.

Věra Vaněčková
učitelka z Vlachova Březí

K pětasedmdesátinám Vlastimila Pilouse

Jméno RNDr. Vlastimila Pilouse je díky jeho bohaté publikační aktivitě známé širokému spektru čtenářů se zájmem o přírodu, a to jak z řad odborníků, tak širší veřejnosti. Jeho pozornost se nesoustředí pouze na úzké zaměření v rámci geomorfologie, které se přednostně věnuje od dob svého studia na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, ale naopak ve své práci nevynechává žádné aspekty přírodního prostředí jako celku. Je příkladem člověka, který vidí svět skutečně geograficky, tedy v souvislostech. Jeho nesmírně širokému přehledu nenapomohla pouze dlouhodobá odborná činnost na poli fyzické geografie i botaniky, ale také podstatná skutečnost, že cestuje po celém světě a pozorně sleduje objekty zájmu v reálném prostoru a čase. Jak sám říká, terénní výzkum je naprostý základ, bez kterého se v geografické práci nemůžeme obejít. Vlastimil Pilous je totiž přírodovědcem v pravém slova smyslu, což mimo jiné znamená, že je zosobněním touhy po poznání. Skutečnost, že je neustále co objevovat a zkoumat, je pro něj opravdovým nadšením a energií do práce i života.

Přestože se, jak už bylo zmíněno, aktivně věnuje přírodním fenoménům celého světa, jeho domovem, kde celoživotně působí, jsou Krkonoše a jejich okolí. Naše nejvyšší hory jsou nejen pro geomorfologa opravdovým rájem díky své geodiverzitě, přičemž čím více člověk pozná ve světě, tím více ocení a pozná tuto rozmanitost a bohatství v domácí krajině. V Krkonošském národním parku má Vlastimil Pilous svou nezastupitelnou roli již několik desetiletí. Své odborné poznatky, jichž dosud nastrádal a publikoval nejen v periodiku Opera Corcontica úctyhodné množství, zde přenáší do praxe ochránářské i popularizační, a to je u neživé přírody v mnohých chráněných územích bohužel dosud neobvyklé. Stále sofistikovanější metody a data dnes umožňují neustále pokročilejší a zejména

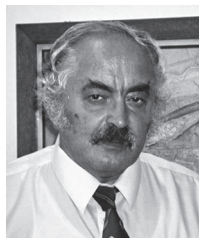
detailnější geomorfologické analýzy, což je recentní motivace v práci Vlastimila Pilouse. S využitím nového digitálního modelu reliéfu získaného laserovým leteckým skenováním dokázal v posledních letech pojmenovat zcela nové poznatky o reliéfu Krkonoš či Jizerských hor, mezi něž patří například revize původních údajů a představ o pleistocenním zalednění, vývoji říční sítě, dobývání nerostů či historických klauzách. Je iniciátorem právě probíhajícího projektu podrobného geomorfologického mapování Krkonošského národního parku, který představuje na poli chráněných území nový unikátní přístup z hlediska své podrobnosti, rozsahu i aplikace. Neúnavně se věnuje práci v terénu a přípravě dalších publikací v podobě knižních titulů i článků.

K pětasedmdesátému životnímu výročí přejme Vlastimilu Pilousovi do dalších let mnoho zdraví, štěstí a spokojenosti, ať má stále možnost s nadšením a energií cestovat, objevovat a zkoumat!

David Krause

Další pojednání o RNDr. Vladimíru Pilousovi naleznete ve starším čísle časopisu Informace ČGS (35, 1, 119–121).

Tři čtvrté století Bohuslava Veverky

Prof. Ing. Bohuslav Veverka, DrSc., emeritní profesor Českého vysokého učení technického v Praze (ČVUT), se narodil 1. listopadu 1945 v Praze, a koncem roku 2020 tak mohl oslavit své pětasedmdesátiny. Jeho život je spojen s oborem kartografie, zejména v oblasti výuky a výzkumu na Stavební fakultě ČVUT. Když jsem před pěti lety psal jeho medailonek k sedmdesátým narozeninám (*odkaz uveden pod medailonkem, pozn. red.*), držel jsem se spíše obecně známých fakt ze života, výuky a výzkumu

tohoto vynikajícího pedagoga a vědce. V tomto textu se pokusím výčet jeho titulů, vědeckých a pedagogických výsledků i uznání kartografickou komunitou omezit. Pokusím se více zavzpomínat na důležité okamžiky naší spolupráce s ním, které ho snad také dostatečně přiblíží.

Odborná činnost Bohuslava Veverky je spojená od roku 1974 s katedrou mapování a kartografie (dnes katedrou geomatiky) na Stavební fakultě ČVUT. Zde se věnoval výuce kartografických předmětů, aplikováním kybernetiky a programování do kartografie (např. souřadnicové výpočty v matematické kartografii) nebo kartografickým metodám výzkumu. Zde také získal vědecko-akademické tituly, od kandidáta kartografických věd (1981), přes docenta pro obor Kartografie a dálkový průzkum Země (1984) po profesora v oboru Kartografie (1996). Dlouhou dobu

působil jako vedoucí katedry mapování a kartografie (1990–1999) a jako proděkan fakulty pro zahraniční styky a vnější vztahy (1997–2003).

Mé první setkání s Bohuslavem Veverkou proběhlo v rámci povinného inženýrského předmětu Topografická a tematická kartografie. Tento předmět přednášel společně s doc. Miroslavem Mikšovským, a to zejména v oblastech historie kartografie, jazyka mapy a digitální kartografie. Jeho přednášky byly často doplněny exkurzemi do historických souvislostí. Ihned byl poznat jeho obrovský rozhled v oboru. Studenti se u zkoušek často báli zvědavých otázek právě z historie. V jeho kanceláři byla při zkoušení vždy cítit vůně jeho velmi oblíbené dýmky. Já jsem se zakončení semestru v řádném zkouškovém období nedočkal kvůli zdravotním komplikacím. Bylo přede mnou rozhodnutí, zda se pokusit s některými pedagogy domluvit na náhradních termínech, nebo zda přerušit studium. Právě Bohuslav Veverka byl nejvíce ochotný a domluvili jsme se tuším na zářijový termín. Zkouška byla velmi příjemným rozhovorem o kartografii, ani mě však neminuly otázky na historii. Diskutovali jsme válečné konflikty Marie Terezie nebo pomník císaře Františka I. na Smetanově nábřeží v Praze. Rázem se stal profesor Veverka horkým kandidátem na vedení mé diplomové práce. Protože mě zajímaly geografické informační systémy (GIS), domluvili jsme se na tématu *Databázových operací v systému INFOMAPA*, který byl velmi jednoduchým GIS. Při obhajobě práce mě Bohuslav Veverka velmi podpořoval, při zkoušení v rámci státní závěrečné zkoušky mě dokonce fotografoval. To už jsem byl rozhodnutý nastoupit na doktorské studium pod jeho vedením.

Má první odborná zahraniční konference v doktorském studiu byla *Szkola kartograficzna* v polských lázních Ladek-Zdrój. Byl jsem poměrně nervózní, a to jsem prezentoval pouze poster. Bohuslav Veverka mě velmi iniciativně seznámil se všemi známými, zejména prof. Milanem Konečným, tehdejším prezidentem Mezinárodní kartografické asociace (ICA). Ostatně seznamování s dalšími odborníky byla jeho doména. Pamatuji na řadu telefonátů, kdy mi „na ucho“ předal někoho z kartografické komunity, ať ho pozdravím. Během doktorského studia tak vzpomínám zejména na jeho podporu v rozšiřování kontaktů. Klíčové se pro mě staly zprostředkované kontakty s prof. Evou Semotanovou, s kterou úzce spolupracuji dodnes, s prof. Gáborem Timárem z maďarské univerzity ELTE, s kterým jsem intenzivně řešil řadu problémů georeferencování, nebo s Ing. Vladimírem Brůnou, který u nás jako první zpřístupnil na webu staré mapy z období Rakouska-Uherska. Všichni zmiňovaní se stali mými přáteli a stojí za tím z velké části právě Bohuslav Veverka.

Abych nevzpomínal jen na svá studia, v odborné komunitě je jubilant velkou autoritou. Každý ho zná, s většinou odborníků má přátelské vztahy. Je to jistě i jeho působením v řadě odborných společností (Národní kartografický komitét, *Standing Commission on Advanced Cartography and Automation ICA*, *Spatial Data Standard Commission ICA*, Kartografická společnost ČR) a ve vědeckých a oborových radách na několika vysokých školách i výzkumných ústavech (např. ČVUT, Univerzita

Karlova, Masarykova univerzita, Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický Zdiaby). Dále dlouhou dobu pracoval v komisi GAČR (i jako předseda subkomise věd o Zemi a vesmíru) a v Akreditační komisi pro oblast geověd. Jeho odborná činnost vyústila v několik ocenění rektora ČVUT, čestné uznání a medaili Masarykovy univerzity a Šolínovu medaili a zlatou Felberovu medaili ČVUT. Je také čestným členem České kartografické společnosti.

Osobně si Bohuslava Veverky vážím jako výborného pedagoga s obrovským přesahem do ostatních oborů. Jako jeho doktorand a později kolega na katedře jsem mohl poznat jeho velký přehled v oboru i jeho velmi lidský přístup. Je mi líto, že jsem již nezažil jeho vedení katedry mapování a kartografie. I přesto jsem s ním strávil řadu okamžiků při řešení doktorského studia, grantů nebo přípravě publikací. Vždy se mi snažil předat maximum, nebál se mě představit kolegům, poslat na konferenci, domluvit odborné schůzky. Vždy se budu považovat za jeho „odchovance“. Současná situace tomu nenahrává, ale velmi rád ho navštěvuji v Praze-Uhřetěvsi, odkud jsem snad nikdy neodešel s prázdnou. V jeho domě, kde bývalo v nájmu řeznictví či prodejna ořechů nebo vinotéka, to ostatně jinak ani nešlo.

Milý Bohouši, přeji Ti zejména hodně zdraví a díky za všechno!

Jiří Cajthaml

Předchozí medailonek k 70. narozeninám jubilanta naleznete ve starším čísle časopisu Informace ČGS (35, 1, 121–123).

Jaroslav Maryáš oslavil kulatiny

Jubilant RNDr. Jaroslav Maryáš, CSc. se narodil v roce 1951 v Ostravě. Vystudoval geografii na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, kde také složil rigorózní zkoušky v oboru Regionální geografie. Následně pracoval v letech 1976–1993 na Geografickém ústavu ČSAV v Brně, zde v roce 1988 obhájil svou dizertační práci. Krátce působil jako vedoucí brněnské pobočky Výzkumného ústavu rozvoje oblastí a měst a v roce 1994 nastoupil jako odborný asistent na Ekonomicko-správní

fakultu Masarykovy univerzity (ESF MU). Souhrn jeho rozsáhlé odborné práce i podrobnější životopis byl sepsán kolegy Jiřím Vystoupilem a Milanem Viturkou již před deseti lety ([odkaz na tento text je uveden pod medailonkem, pozn. red.](#)).

V posledních zhruba 20 letech se Jaroslav Maryáš aktivně podílel na výuce i výzkumných a publikačních aktivitách na své domovské katedře regionální ekonomie a správy ESF MU. Kromě svého působení ve vedení fakulty byl sedm let

členem Vědecké rady ESF MU a po dva roky členem Akademického senátu ESF MU. Byl školitelem desítek studentů v bakalářském a magisterském studiu, pod jeho vedením byly úspěšně obhájeny také dvě dizertační práce. V roce 2017 opustil řady katedry regionální ekonomie a správy a vypadalo to, že si bude užívat zaslouženého odpočinku, více se věnovat své ženě, dětem, vnoučatům a svým koníčkům. Životní vitalita však Jaroslavu Maryášovi nedovolila zcela odejít z akademického prostředí a svoje zkušenosti z regionálních věd dál předával studentům na jedné z největších soukromých vysokých škol v Česku, Ambis.

Přestože se již s Jardou nevidáme na chodbách školy, zůstal laskavým člověkem, výborným přítelem a partákem na pravidelných posezeních na dobrém pivu v oblíbených hospůdkách.

Josef Kunc

Na vysoké škole Ambis působí dr. Maryáš na katedře regionálního rozvoje od roku 2017. Podílel se na výuce pro brněnské studenty programů Management měst a regionů a Bezpečnostní management v předmětech zaměřených na regionální rozvoj, regionální politiku a socioekonomickou geografii, nyní vede několik diplomových prací. Ve vztahu ke studentům je vstřícný, trpělivý a ochotný, jako kolega vystupoval velice skromně a vždy v dobrém rozpoložení. Vše nejlepší přejeme!

Iva Poslušná

Novější publikace dr. Maryáše:

MARYÁŠ, J., KUNC, J., TONEV, P., SZCZYRBA, Z. (2014): Shopping and services related travel in the hinterland of Brno: changes from the socialist period to present. *Moravian Geographical Reports*, 22, 3, 18–28.

FRANTÁL, B., MARYÁŠ, J. (eds.) (2012): *Prostorové chování: vzorce aktivit, mobilita a každodenní život ve městě*. Masarykova univerzita, Brno.

Podrobné životopisné a publikační informace o RNDr. Jaroslavu Maryášovi, CSc. naleznete ve starším čísle časopisu *Informace ČGS* (30, 1, 85–86).

Životní jubileum Jarmily Brázdilové

V lednu 2021 se významného životního jubilea dožívá RNDr. Jarmila Brázdilová, naše kolegyně, přítelkyně a dlouholetá „dobrá duše“ našeho pracoviště na Geografickém ústavu Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity (PřF MU). Jarka absolvovala Přírodovědeckou fakultu tehdejší Univerzity J. E. Purkyně v Brně v roce 1974. Po desetiletém působení na Hvězdárně a planetáriu Mikuláše Koperníka

v Brně (1978–88) a krátké pedagogické praxi zakotvila na Geografickém ústavu ČSAV v Brně. V roce 1995 se vrátila zpět na alma mater (nyní již Masarykovu univerzitu) do Laboratoře geoinformatiky a kartografie Geografického ústavu PřF, kde se podílela na přípravě, realizaci a propagaci celé řady projektů, pracovních setkání a konferencí. Jako správný geograf je Jarka od roku 1974 aktivní v České geografické společnosti a v letech 1989–2010 byla jednatelkou a hybným motorem Jihomoravské

pobočky České geografické společnosti.

Na počátku působení na Geografickém ústavu pomohla zejména mladším kolegům se zorientovat v klíčcích a smyčkách akademického života. Jak vzpomíná tehdy začínající pracovnice Jitka Kučerová: *Spolupracovat a sdílet s Jaruškou kancelář a pracovní povinnosti byla krásná doba strávená s velice pozitivním, optimistickým, veselým, čínorodým a obětavým človíčkem. Ano, vzrůstem je Jaruška človíček, ale vším ostatním Člověk s velkým Č. A i když měla starosti, tak uměla být nad věcí a nemyslet na sebe. Kdykoli byla ochotná pomoci, když se člověk v něčem topil.*

Profesním vyvrcholením kariéry bylo pro Jarku působení v mezioborovém týmu, který v letech 2004–2011 zpracovával výzkumný záměr *Dynamická geovizualizace v krizovém managementu*. Její tehdejší blízcí spolupracovníci na ni vzpomínají jako na šarmantní, vtipnou, inspirativní a ráznou kolegyni, která si dovedla poradit v každé situaci. Za všechny pak vzpomíná kolegyně Darina Mísařová:

Když jsem v roce 2006 nastoupila jako nová posila Laboratoře geoinformatiky a kartografie na PřF MU, klíčovým momentem, který ovlivnil mé další působení v odborných geografických kruzích, bylo sdílení kanceláře s Jaruškou. Jaruška mě zasvětila do všech tajů i divů Geografického ústavu, seznámila mě nejen s děním na ústavu, ale především se spoustou zajímavých a inspirujících lidí. Svými organizačními a komunikačními schopnostmi pro mě byla velkou učitelkou. Díky tvým nápadům a odvaze tyto nápady realizovat jsme společně zažily spoustu pro mě nezapomenutelných okamžiků. Velmi ráda vzpomínám především na společnou organizaci různých geoakcí, jako byl vánoční geopochoď, geoběžky nebo geovoliš.

Za dob našeho působení ve společné kanceláři v letech 2006–2009 jsme vystřídaly dvě lokality, nejdříve jsme sídlily v „pentagonu“ v centru Brna na rektorátě MU, odkud jsme se pak přesunuly do nově zrekonstruované budovy na ulici Kotlářská. Dovolím si touto cestou poděkovat Jarušce za tuto naši společnou životní etapu, kdy mi byla mimo jiné velkou oporou při dokončování mého Ph.D. studia, ale také děkuji za její nesmírnou pomoc v podobě „hlídacích babyčky“ mých dětí, kdy s kočárkem korzovala po pěšinkách botanické zahrady.

Přestože se naše profesní cesty rozešly – Jaruška se vydala do zaslouženého důchodu a já zůstal působit na Geografickém ústavu – přidávám se k poděkování a přeji jubilantce do dalších let hodně zdraví a neutuchající životní optimismus. Jaruško, zůstaň taková,

jaká jsi vždycky byla, užívej si se svým typickým nadhledem a veselostí života a rozdávej radost a úsměv kolem sebe tak, jak to umíš jen Ty!

*Za kolektiv Geografického ústavu Petr Kubíček
za přispění Jitky Kučerové, Idy Olšové-Součkové a Dariny Mísařové*

Více o RNDr. Jarmile Brázdilové se můžete dočíst ve starším čísle časopisu Informace ČGS (30, 1, 86–88).

Jan Prášek šedesátiletý

V říjnu 2020 oslavil své životní jubileum RNDr. Jan Prášek (na fotografii jako vedoucí geomorfologické expedice na Krym v roce 1999), šilheřovický patriot a významný český odborník na životní prostředí a geomorfologii. Honza je absolventem „albertovské“ fyzické geografie, kterou dokončil v roce 1985. Pod vedením prof. Kalvody tehdy zpracoval diplomovou práci, která se zabývala geomorfologií a geodynamikou horního povodí Rožnovské Bečvy v Beskydech. V průběhu své bohaté profesní dráhy prošel řadou zaměstnání a funkcí, od vysokoškolského pedagoga, tajemníka katedry, podnikatele, až po současnou funkci vedoucího Kanceláře ředitele České informační agentury životního prostředí CENIA.

Měli jsme to štěstí, že jsme byli několik let na přelomu tisíciletí jeho kolegy na katedře fyzické geografie a geoekologie Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity. Honzu jsme zastihli na Ostravské univerzitě ale již předtím jako studenti, kde vedl zejména kurzy zaměřené na geomorfologii a inženýrskou geologii. Právě jeho poutavé vyprávění a osobitý styl výuky nás motivoval k hlubšímu studiu procesů, které formují zemský reliéf. V pozdějších letech jsme spolu, již jako kolegové, absolvovali několik geomorfologických expedic na Krym a do Ukrajinských Karpat. V roce 2000 jsme pak spolu založili tradici každoročních konferencí *Stav geomorfologických výzkumů*, které s výjimkou několika mála let běží do současnosti.

Bývalému kolegovi dodatečně přejeme hodně štěstí, pevné zdraví a naplnění všech profesních i osobních snů.

*Za současné i minulé kolegy katedry fyzické geografie a geoekologie,
Tomáš Pánek a Jan Hradecký*

Docentka Řezníčková slavila v prosinci životní jubileum v plné výkonnosti

Byl to možná nejlepší kroužek studentů odborné geografie, v kterém jsem na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy (PřF UK) počátkem osmdesátých let minulého století učil. Nebylo jich mnoho, sotva 15, ale od počátku se v něm sešla řada individualit, které celou skupinu „táhli“ kupředu. Někdy se v ročníku sejdou individualisti bez chuti pracovat, jindy spolupracují, ale spíše do „záporná“ a s hloupostí. Tenhle kroužek byl skvělý, výborně se s nimi spolupracovalo a často se stalo, že udělali hodně navíc proti zadání. Scházeli se i ve svém volném

čase, jezdili na hory a na výlety. Diskuze o čemkoliv (včetně studia) byly všude přítomné. Tak v téhle partě se pohybovala a diskutovala i oslavenkyně. Možná i v téhle partě vznikla její schopnost věcné diskuze a seriózní řešení vzniklých problémů. A skutečnost, že prvních pět let školní docházky strávila v malotřídce v Lipencích (mezi Zbraslaví a Radotínem poblíž Berounky), kdesi, podle jejích slov, možná ovlivnila její celoživotní zaměření na problematiku vzdělávání, která ji stále baví. Z tohoto ročníku jsem vedl tři diplomanty. Dana Řezníčková s tématem *Regionální diferenciacie vzdělanosti v Česku* připravila pěknou práci a výborně ji obhájila, třebaže na konci pátého ročníku byla na mateřské dovolené. Dostala od tehdejšího vedení katedry možnost vstoupit do vědecké přípravy (CSc.) a dál v této problematice bádát a orientovat se na problematiku vzdělávání v geografii. V období sametové revoluce byla na další mateřské dovolené, přesto však dokázala pracovat na „home office“, i když tehdy tento termín nikdo neznal. Po návratu z mateřské ji zaskočil přesun do Ph.D. Předchozí program ztratil platnost a nový nebyl akreditován, proto vše musela realizovat znovu, nikoliv ve specializaci, na níž se připravovala nějakých sedm let, ale v sociální geografii. Teprve po této náročné zkoušce se znovu ponořila do problematiky vzdělávání geografii a postupně se vypracovala na jednu z vůdčích osobností v této sféře. Na přelomu tisíciletí naše odborná spolupráce vrcholila při přípravě rámcového vzdělávacího programu geografie. Poté se naše odborná spolupráce pozvolna snižovala, já jsem byl spíše konzervativní a zastával jsem tradiční postupy geografického vzdělávání. Dana byla stále více ovlivněna novou vlnou obecnějších vzdělávacích trendů, které dokázala prezentovat nejen v článcích v Geografických rozhledech (její seznam publikovaných prací čítá více než 100 položek), a tak se postupně nejen v geografických oborech prosazovat. Vše, co na poli geografického vzdělávání dělá (výzkum, výuka vysokoškoláků i učitelů z praxe, publikační a expertní činnost), se snaží realizovat tak, aby napomohla odstranit přetrvávající myšlenkovou pasivitu většiny žáků ve výuce zeměpisu. Jde jí o to, abychom výukou zeměpisu přispěli k výchově samostatně myslícího žáka, k jeho odpovědnému a na znalostech založenému jednání, které se přímo či zprostředkovaně promítá do území. Možná, že

ne všichni geografové s její vizí souhlasí, protože se domnívají, že tento přístup umenšuje rozsah požadovaný geografických znalostí. Mnohokrát jsme spolu o tom debatovali. Dana říká, že na výčtu požadovaných znalostí se nikdy neshodneme, ale na výčtu základních myšlenek, kterým by žák měl porozumět natolik, že je dokáže aplikovat ve svém životě v různých situacích, snad ano.

Kamarády jsme přes 30 let, přesto se dokážeme občas „chytnout“ v nesouhlasném stanovisku k některým problémům či postupům. Daleko milejší jsou situace, kdy sdílíme dojmy z úspěšné práce a práce s chytrými a pracovitými studenty. Dobře si pamatuji, jak přišla ze semináře celá rozesmátá. Diskutovala se studenty etymologii zeměpisných pojmů. Jako překvapení na závěr se jemně zasmála a položila otázku: „O který místní název na území Prahy jde?“ Myslela samozřejmě na Smíchov, takže odpověď studenta, že jsou to Kobylisy, ji zcela rozhodila. Jindy mi vykládala, jak studenti seděli ve velké učebně namačkaní až v posledních lavicích, což jim vytkla. Druhý týden přišla znovu do této skupiny studentů a všichni seděli v prvních řadách. Pomyslela si, že promluva do duše studentům asi zabrala. Brzy však pochopila, že tomu tak nebylo. Jedna studentka se jí během přestávky opatrně zeptala, zda se může poptat na něco osobního. Dana souhlasila, a tak dostala otázku, jaký používá parfém. Studenti se nemohli shodnout, čichali, a proto si přesedli do první lavice. Mě to rozesmálo, Danu trochu rozhodilo.

Zkoušení a konzultace v naší místnosti mi Danu představily jako velmi trpělivého a odpovědného pedagoga, který i s méně schopnými posluchači dokáže diskutovat o problémech seminárky či diplomky i desítky minut. V posledních letech realizovala jako šéf řadu mezioborových projektů zaměřených do problematiky vzdělávání, v jiných spolupracovala jako spoluřešitel. Výzkumnou práci jubilanky prezentuje více než deset projektů a desítky článků (blíže viz osobní web v rámci katedry na PřF UK). Zapojení Dany Řezníčkové do aktivity geografické sekce PřF UK naznačuje následující přehled:

- garant navazujícího magisterského studia učitelství geografie akreditovaného na PřF UK (2007–2013)
- garant doplňujícího pedagogického studia pro studenty geografie PřF UK (od roku 2008)
- předsedkyně doktorského studijního programu Didaktika geografie PřF UK (od roku 2020)
- členka oborové rady doktorského studijního programu Obecné otázky geografie (2008–2020) a doktorského studijního programu Didaktika geografie na Masarykově univerzitě
- členka Koordinační rady oborových didaktik UK (od 2019)
- konzultantka a poté členka stálé pracovní skupiny Pedagogika, psychologie a kinantropologie Akreditační komise (2014–2016)
- vedoucí Centra geografického a environmentálního vzdělávání na PřF UK (od roku 2010)

- členka redakční rady Geografických rozhledů a Orbis Scholae
- předsedkyně sekce geografického a environmentálního vzdělávání České geografické společnosti (od roku 2014)
- členka poradního sboru MŠMT, skupiny pro výuku dějepisu a společenských věd (2002–2006)
- členka Odborné rady vzdělávacích pořadů České televize (2007–2009)
- členka komise Geografického vzdělávání IGU
- oponentka kurikulárních dokumentů (Geografických standardů, Vzdělávacího programu Národní škola, RVP ZV, RVP G, Katalog požadavků k maturitní zkoušce z občanského a společenského základu, Katalog požadavků k maturitní zkoušce z přírodovědně technického základu)
- oponentka učebnic a odborných článků (články zejména z časopisu Geografie, Geografické rozhledy, Pedagogická orientace, Studia Pedagogica)
- spolupráce s Českou školní inspekcí (ČŠI): oponentka testů ČŠI (1997–1998, 2014–2015), autorka analýzy výsledků „zeměpisných“ otázek v projektech PISA, autorka či spoluautorka otázek obdobných TIMSS a PISA pro podporu škol a jejich vzdělávací práce (2009–2013), tvůrce inspekčních nástrojů pro hodnocení přírodovědné gramotnosti (2014–2015)
- spolupráce s Centrem pro reformu maturitní zkoušky (CERMAT): spoluautorka první verze Katalogu požadavků k maturitní zkoušce ze zeměpisu, oponentka dalších verzí katalogu; oponentka testových položek v projektech Nová maturita, Maturita po internetu, Krok za krokem, Maturita nanečisto (2000–2010)

Na úplný závěr pak přeji Daně Řezníčkové za sebe i všechny kolegy pevné zdraví a elán do práce, spokojenost s dětmi i vnoučaty.

Ivan Bičík